

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е
на НАЦИОНАЛНИЯ СЪВЕТ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ

Относно: Конституционно дело № 31/1998 год.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Във връзка с предявеното от Главния прокурор на Република България искане за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл.34, ал.1 от Закона за застраховането, създадена с §22 от Закона за изменение и допълнение на Закона за застраховането /обн. ДВ бр.58/97 год./ по съображения, изложени в искането, считаме същото за неоснователно, тъй като цитираната разпоредба на Закона за застраховането съответства на Конституцията на Република България.

Аргументите, на които се основава твърдението ни, са следните:

Относно твърдяното несъответствие на разпоредбата на чл.34 ал.1 от Закона за застраховането с чл.6 т.1 от Европейската Конвенция за правата на човека /наричана за краткост в изложението "Конвенцията"/.

1. В т.1 от чл. 6 на Конвенцията се прогласява неотменимото право на всяко лице на справедливо и публично гледане на негово дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд при определяне на неговите граждански права и задължения. Относно становището, изразено от Главния прокурор, че разпоредбата "трябва да се тълкува много широко", чл.60 на същата Конвенция предвижда, че "никоя разпоредба на тази конвенция не трябва да се тълкува

като ограничаваща или накърняваща права или основни свободи на човека, гарантирани в законите на която и да е от високодоговарящите страни или в което и да е споразумение, по което тя е страна”.

2. В Конституцията на Република България са прогласени основните права и задължения на гражданите. В чл.19, ал.2 е установена гаранция за свободната стопанска инициатива на всички граждани и юридически лица, а именно чрез закони, които създават и гарантират на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност, като предотвратява злоупотребата с монополизма, нелоялната конкуренция и защитава потребителя.

3. В чл.57, ал.2 са предвидени гаранции за упражняване на основните права на гражданите чрез забраната на злоупотреба с права, както и тяхното упражняване, ако това накърнява права или законните интереси на други.

4. В чл.2 на Закона за застраховането се съдържа легалното определение за застраховане, а именно дейност, която се състои в “набиране и разходване на средства, предназначени за изплащане на обезщетения и други парични суми при настъпване на събития или сбъждане на условия, предвидени в договор или в закон, и се осъществява чрез сключване на застрахователни договори.”. Съобразно това легално определение следва да се направи заключение, дали предвидената необжалваемост по чл.34, ал.1 от Закона за застраховането, е “обоснована със защита на приоритетни за обществото и страната права и интереси”.

5. Редът за извършване на застрахователна дейност в Република България е регламентиран от Закона за застраховането, който в съответствие с чл.19, ал.2 от Конституцията: 1/ урежда условията за извършване на такава дейност по начин, така, че да бъде гарантирана възможността на всяко лице свободно да заяви по установения в закона ред искането си за извършване на застрахователна дейност; да получи разрешение за извършване на такава дейност, когато са налице законоустановените предпоставки; да извършва застрахователна дейност в съответствие с принципа на доброволност в застраховането, прогласен в чл.3, ал.1 на Закона за застраховането, по начин, който не съставлява злоупотреба с монополно положение, нелоялна конкуренция или засяга интересите на потребителя, т.е. застрахованите лица, или накърнява права или законните интереси на други лица; 2/ урежда гаранциите за надлежно упражняване правата и изпълнение на задълженията

на застраховател в интерес на застрахованите лица /арг. чл.56 ал.3 от Закона за застраховането/, които основно са: а/ принцип на доброволност в застраховането; б/ осъществяване на държавен надзор върху дейността на застрахователите в границите и съобразно определените им в закон компетенции; в/ необжалваемост на определени административни актове, издадени в кръга на правомощията от компетентен административен орган, какъвто е отказът за издаване на разрешение за извършване на застрахователна дейност.

6. Отказ за издаване на разрешение за извършване на застрахователна дейност се прави, когато компетентния административен орган констатира, че не са налице законоустановените предпоставки за уважаване искането за извършване на застрахователна дейност. Административният акт, в който се съдържа отказът, се мотивира, което е от особена важност с оглед на възникване на правото на заявителя в 6-месечен срок от отказа да направи ново искане. За времето до произнасяне на Националния съвет по застраховане относно направеното искане, лицето-заявител няма право да извършва действия, които съставляват застрахователна дейност, тъй като това би увредило интересите на останалите юридически и физически лица - потребители на застрахователните продукти.

7. При постановен отказ, законодателят основателно и съобразно Конституцията не е предвидил разпоредби, които веднъж завинаги преклудират възможността за последващо заявяване на искане за издаване на разрешение за извършване на застрахователна дейност, а напротив - преценявайки, че в рамките най-рано на 6 месеца от отказа могат да възникнат нови обстоятелства, които ще обосноват вероятна основателност на такова искане, дава възможност за предприемане на такива действия.

8. От особена важност при преценката за обществен интерес, който налага необжалваемостта на отказа за издаване на разрешение за извършване на застрахователна дейност, са следните обстоятелства: 1/ застрахователният договор е винаги възмезден, т.е. с оглед на разглеждания случай, всяко лице, което получи разрешение да извършва дейност на застраховател, задължително набира средства от лица, които желаят да застраховат свои правни интереси; 2/ всяко лице, което упражнява дейност на застраховател, не изразходва набраните средства тогава, когато не е сбъднато застрахователно събитие; 3/ набраните от сключените застрахователни договори средства

следва да бъдат държани по начин, определен от закона, който гарантира възможността на застрахователя в законоустановения срок от настъпване на застрахователното събитие, да плати застрахователно обезщетение - имуществена обезвреда на нарушените права или законни интереси на застрахованото лице. Изхождайки от тези типични за застрахователното правоотношение белези, застрахователят следва за представи за одобрение документи, които съобразно изискванията на закона, следва винаги да бъдат съобразени с интересите на застрахованите лица. Преценката, дали представените документи постигат тази цел е възложена на компетентните административни органи, които съобразяват: 1/ дали са изпълнени формалните изисквания на закона за извършване на застраховане /преценка за законосъобразност/; 2/ колко участници на застрахователния пазар, с оглед на предлаганите застрахователни продукти и тяхната цена, ще гарантират в максимална степен интересите на застрахованите лица за обезвреда на оценими в пари имуществени блага или събдяване на други условия /преценка за целесъобразност/. Преценката за целесъобразност е от особена важност, тъй като прекомерния брой лица, които извършват застрахователна дейност е също толкова опасен за обществения интерес, колкото липсата на лица, които извършват такава дейност.

9. По съображения, че застрахователната дейност е твърде динамична законодателят е предвидил срок, в който лицата на които е отказано разрешение за извършване на застрахователна дейност, да заявят най-рано в 6 месеца друго искане..Това е и законоустановената гаранция с оглед интересите и на другите лица извън заявителя, която в съответствие с гаранциите по чл. 19, ал.2 и чл. 57, ал.2 от Конституцията на Република България, както и с чл. 60 на Европейската конвенция за правата на човека, ги гарантира, че застрахователна дейност няма да бъде извършена тогава, когато не е постигната в най-висока степен защита на правата и законните интереси на лицата, част от което е договора за застраховка, чиято социална и юридическа функция е най-често имуществена обезвреда за накърнени права или интереси.Това е особено наложително в случаите на задължително застраховане, тъй като набирането на средства по сключване на застрахователен договор следва да бъде извършвано от лица, които са способни добросъвестно да платят застрахователното обезщетение при настъпване на застрахователно събитие. Преценката се извършва от

компетентния орган, който ще допусне до застрахователния пазар лице, което поема застрахователния риск по начин, който ще гарантира платежоспособността му, а оттам и защитата на застрахованите лица.

С оглед на гореизложеното, считаме, че чл. 34, ал.1 от Закона за застраховането не противоречи на чл. 6, т.1 от Европейската конвенция за правата на човека, тъй като евентуалното обжалване на отказа за издаване на разрешение за извършване на застрахователна дейност би нарушило правата и законните интереси на застрахованите лица.

II. Относно твърдяното противоречие със смисъла и духа на чл. 120, ал. 2 от Конституцията.

Считаме, че твърдяното несъответствие на чл. 34, ал.1 от Закона за застраховането с чл. 120, ал.2 от Конституцията не е налице по съображенията, изложени в т.1 от настоящото изложение, като сочим и аргументите, съдържащи се в Решение № 21 от 26.10.1995 г. по конституционно дело № 18/95 г.. В подкрепа следва да се съобразим и с обстоятелството, че за кръга правни субекти, извън заявителя, законът не е предвидил възможност да обжалват издаденото на друг правен субект разрешение за извършване на застрахователна дейност когато считат, че са нарушени техни основни права и законни интереси. В тези случаи увредените лица /застрахованите/ биха предявили иск за обезщетение срещу държавата по Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани, за това, че тя е допуснала лица, които не отговарят на необходимите изисквания, да извършват застрахователна дейност.

Действително, принципът на доброволност в застраховането е прогласен, но гаранцията за неговото реално приложение се съдържа в правомощията на органите, натоварени да осъществяват държавния надзор върху застрахователната дейност. При издаването на разрешения за извършване на застрахователна дейност тези органи следва да съблюдават не само изпълнението на законоустановените предпоставки, но и това дали са гарантирани и защитени интересите на застрахованите лица.

Предвид изложеното считаме, че искането на Главния прокурор на Република България за установяване противоконституционност на разпоредбата на чл. 34, ал. 1 от Закона за застраховането следва да бъде отхвърлено.